

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

Totale duur	50 min
Locatie	In de eigen organisatie
Docent	Docent uit de eigen organisatie, met kennis van het Inzet- en Beleidskader NL-Alert, het mandaatbesluit en de regionale afspraken over de inzet van NL-Alert. De docent vervult in deze werkvorm vooral de rol van procesbegeleider.
Doelgroep en groepsgrootte	Deze werkvorm is bedoeld voor groepen van 12 tot 20 deelnemers die gebruikersrol beslisser binnen NL-Alert vervullen.
Werkvorm	De werkvorm is gericht op het oefenen met besluitvorming onder druk van verschillende interne en externe partijen binnen een scenario waarin de inzet van NL-Alert aan de orde is. Tijdens het rollenspel worden verschillende standpunten, belangen en verwachtingen ingebracht die invloed kunnen hebben op het besluitvormingsproces.
Startniveau	Gevorderd
Leerdoelen	Na afloop van deze werkvorm kunnen de deelnemers: <ul style="list-style-type: none"> • Op basis van het inzet- en beleidskader NL-Alert en de beschikbare informatie over een incident op uniforme werkwijze beslissen of een NL-Alert wel of niet moet worden ingezet; • Bij dilemma's rondom het beslissen over NL-Alert voor- en nadelen afwegingen en onderbouwde keuzes maken; • Bij een opschaling binnen de regio, naar bovenregionale of landelijke crisis of ramp volgens het inzet- en beleidskader als gemandateerde met relevante kolommen afstemmen; • De rol onder tijdsdruk uitvoeren.

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

Vorbereiding door de deelnemer	De inhoud van de meest actuele versie van de NL-Alert e-modules en andere relevante documenten. Zie <i>Hoofdstuk 2 Voorkennis van de deelnemer</i> van de docentenhandleiding.
Vorbereiding door de docent	<ul style="list-style-type: none"> <p>• Materialen per duo of groep Zorg dat per duo of groep een scenario-opdracht beschikbaar is. Dit betreft een korte beschrijving van een crisissituatie met een concreet besluitmoment over de inzet van NL-Alert, bijvoorbeeld een brand met rookontwikkeling, een geweldsincident of een dreiging in een woonwijk (zie bijlage 1.1 en 1.2). Daarnaast zijn stakeholderbeschrijvingen nodig met per beschrijving een korte profielschets en standpunt van een betrokken actor, zoals een ministerie, communicatieadviseur of operationeel leidinggevende (zie bijlage 1.1 en 1.2). Het Inzet- en Beleidskader NL-Alert is beschikbaar als naslag, bijvoorbeeld op één A4 of op een flip-over.</p> <p>• Vorbereiding door de docent Bereid een korte toelichting voor op het doel en de opbouw van de werkvorm, bijvoorbeeld in de vorm van een uitlegblad of een enkele slide. Zorg voor een timer of ander hulpmiddel om de verschillende rondes te faseren. Daarnaast is het raadzaam om reflectievragen paraat te hebben voor zowel duo-gesprekken als de plenaire bespreking. Indien gewenst kan een eenvoudig werkblad worden voorbereid waarop deelnemers hun besluit en argumentatie kort kunnen vastleggen.</p> <p>• Ruimte en opstelling Zorg voor een ruimte met tafels die geschikt zijn voor duo- of groepsoefeningen. Voor de plenaire terugkoppeling is een muur of flip-over nodig om inzichten en observaties zichtbaar te maken. Omdat deze werkvorm elementen van rollenspel bevat, is het prettig om voldoende ruimte te hebben om dit zonder afleiding uit te voeren.</p>

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

Tijd	Beschrijving	Instructies docent
Inleiding 10 minuten	<p>De deelnemers krijgen instructie over de werkvorm. Deelnemers begrijpen het doel van de werkvorm: ervaren hoe verschillende stakeholders invloed uitoefenen op het besluit om wel of geen NL-Alert in te zetten. Ze weten hoe het rollenspel verloopt, wat hun rol is, en hoe ze druk kunnen herkennen en verkennen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Licht toe dat deelnemers gaan oefenen met besluitvorming onder druk van stakeholders. • Geef een korte uitleg over de opzet van de werkvorm: een rollenspel in duo's, gevolgd door reflectie en een plenaire uitwisseling. • Verdeel de deelnemers in duo's en deel per duo een scenario en stakeholderbeschrijvingen uit. • Leg uit dat deelnemers per ronde van rol wisselen tussen beslisser en stakeholder.
Stakeholderronde 1 10 minuten	<p>In deze ronde speelt één deelnemer de rol van 2 tot 3 stakeholders die druk uitoefenen op de beslisser. De ander speelt de rol van beslisser en verkent hoe deze druk het besluitvormingsproces beïnvloedt en hoe hierop kan worden gereageerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Start het rollenspel en geef duidelijk aan hoelang deze ronde duurt. • Observeer de vormen van druk die worden ingezet (bijvoorbeeld inhoudelijk, emotioneel of bestuurlijk). • Stimuleer de beslisser om actief te luisteren, vragen te stellen en het dilemma expliciet te benoemen. • Geef een seintje wanneer de ronde wordt afgerond.
Stakeholderronde 2 10 minuten	<p>De rollen worden omgedraaid, zodat beide deelnemers zowel de positie van beslisser als stakeholder ervaren. Hierdoor ontstaat inzicht in hoe druk werkt vanuit beide perspectieven.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kondig de rolwisseling aan en herhaal kort het doel van deze ronde. • Stimuleer het gebruik van een ander perspectief of een andere vorm van druk dan in de eerste ronde. • Loop langs de duo's en observeer het gesprek en de interactie.

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

<p>Plenaire reflectie en uitwisseling</p> <p>15 minuten</p>	<p>In de plenaire reflectie wisselen deelnemers ervaringen uit over de invloed van druk op hun besluitvorming. Er wordt gereflecteerd op verschillen in aanpak en op wat helpt om koersvast te blijven in complexe situaties.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leid de plenaire bespreking aan de hand van reflectievragen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> ○ Welke vormen van druk werden als het meest invloedrijk ervaren? ○ Wat hielp om bij een besluit te blijven? ○ Waar ontstond twijfel of spanning? • Stimuleer deelnemers om verschillen en overeenkomsten tussen duo's te benoemen. • Vat de belangrijkste observaties en rode lijnen samen.
<p>Afronding en leerpunten</p> <p>5 minuten</p>	<p>De werkvorm wordt afgesloten met het formuleren van persoonlijke en gezamenlijke leerpunten over omgaan met druk en besluitvorming in crisissituaties.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bespreek hoe deelnemers zijn omgegaan met onzekerheid, tegenstrijdige belangen of tijdsdruk. • Vraag welke inzichten deelnemers meenemen naar hun eigen praktijk en wat zij in een volgende situatie anders zouden aanpakken.

1.1 Voorbeelduitwerking van scenario

1.1.1 Voor de docent

Beslissers oefenen met besluitvorming onder tijdsdruk en publieke/politieke druk, op basis van onzekere informatie. Het gaat om het wel of niet uitsturen van een voorbereidende NL-Alert bij mogelijke evacuatie. De kern van het dilemma: voorkomen of veroorzaken van paniek, handelen onder onzekerheid, geen volledige dekking doelgroep en beperkte handelingsperspectieven.

1.1.2 Scenario: Opkomend water in wijk De Kade – donderdagochtend 07:20 uur

Na een nacht met aanhoudende regenval stijgt het water in de Droepelbeek sneller dan verwacht. De wijk *De Kade* ligt in een laaggelegen gebied en heeft een historie van wateroverlast. De gemeente heeft inmiddels samen met het waterschap en de brandweer het ROT opgestart. Zandzakken worden verspreid in de wijk, waar bewoners inmiddels water in hun tuinen melden. In enkele kruipruimtes is sprake van beginnende lekkage. Het waterschap geeft aan dat binnen 45 tot 60 minuten duidelijk wordt of delen van de wijk geëvacueerd moeten worden. De hogere delen van de wijk (zoals de Lijsterlaan en de Veerweg) lopen waarschijnlijk geen direct risico. Op sociale media verschijnen beelden van ondergelopen straten. Buurtbewoners vragen: “Moeten we onze spullen al pakken?” “Waarom krijgen we geen instructie?” Het regent nog steeds stevig, het is 4 graden met wind, en de opvanglocatie (de sporthal) is nog niet ingericht. De burgemeester is in de wijk. “Zetten we nu een NL-Alert uit waarin we bewoners oproepen zich voor te bereiden op een mogelijke evacuatie in De Kade?”

1.1.3 Dilemma voor de deelnemer

- Het waterbeeld is nog onzeker.
- Alleen sommige delen van de wijk lopen waarschijnlijk risico.
- Er is nog geen concreet handelingsperspectief (geen opvang, geen routes, geen instructie).
- NL-Alert kan leiden tot onrust en mogelijk ongewenste zelfevacuatie.
- Wachten kan leiden tot vertraging bij een daadwerkelijke evacuatie.

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

1.1.4 Stakeholderbeschrijvingen

Deelnemers krijgen elk een van de onderstaande beschrijvingen. Bij het spelen moeten zij vanuit dit perspectief druk uitoefenen op de beslisser. Kies er 2–3 per ronde, afhankelijk van de beschikbare tijd.

Burgemeester (op locatie)	Waterschap	Team Communicatie gemeente
<p><i>Rol en perspectief</i> Je bent burgemeester en bestuurlijk verantwoordelijk voor de veiligheid van inwoners. Je staat op dit moment in de wijk De Kade en spreekt direct met bewoners. Je merkt dat mensen gespannen zijn door het stijgende water. Als er een NL-Alert wordt verstuurd zonder duidelijk plan of instructies, kan dat leiden tot paniek of ongecontroleerde evacuatie. Je wilt inwoners beschermen, maar ook voorkomen dat onrust ontstaat door te vroeg of onduidelijk te communiceren.</p> <p><i>Wat jij inbrengt</i> Bewoners zijn al onrustig en zoeken naar informatie. Een NL-Alert zonder concreet plan kan paniek veroorzaken. Als mensen massaal vertrekken zonder instructie, kan dat gevaarlijk zijn. Bestuurlijk moet er zorgvuldig worden gehandeld.</p> <p><i>Jouw boodschap</i> “We moeten dit beheerst doen. Als we een NL-Alert sturen zonder duidelijk plan, schrikken mensen zich rot.”</p>	<p><i>Rol en perspectief</i> Je bent de liaison van het waterschap en monitort de waterstanden. Op basis van de huidige modellen is nog niet duidelijk of het water daadwerkelijk over de kritische grens gaat. Binnen ongeveer 45 minuten verwachten jullie een betrouwbaarder beeld. Je vindt het belangrijk dat er geen alarm wordt afgegeven op basis van onzekerheid, omdat dit het vertrouwen in waarschuwingen kan schaden.</p> <p><i>Wat jij inbrengt</i> De waterstand is nog onzeker. Binnen 45 minuten hebben jullie een betrouwbaarder beeld. Het kan zijn dat het water net onder de kritische grens blijft. Een te vroeg alarm kan het vertrouwen van inwoners verminderen.</p> <p><i>Jouw boodschap</i> “Geef ons nog even tijd. Nu een NL-Alert sturen is gebaseerd op onzekerheid.”</p>	<p><i>Rol en perspectief</i> Je bent communicatieadviseur van de gemeente en verantwoordelijk voor de informatie richting inwoners en media. Je ziet dat er op sociale media al beelden van wateroverlast circuleren en dat bewoners vragen stellen over een mogelijke evacuatie. Als de gemeente nu niets communiceert, ontstaat er ruimte voor speculatie en eigen interpretaties. Je wilt dat de overheid de regie houdt over de informatie.</p> <p><i>Wat jij inbrengt</i> Op sociale media circuleren al beelden en vragen. Bewoners delen zelf informatie en adviezen. Als de gemeente niets zegt, ontstaat er onzekerheid en speculatie. Een NL-Alert kan helpen om inwoners tijdig te informeren.</p> <p><i>Jouw boodschap</i> “Als wij nu niets zeggen, nemen anderen het verhaal over. Dan zijn we de regie kwijt.”</p>

Vorbereidingsformulier werkvorm 5: Stakeholders Rollenspel

Woordvoerder Politie	Coördinator opvanglocatie
<p><i>Rol en perspectief</i> Je bent woordvoerder van de politie en aanwezig in de wijk De Kade. Je hebt direct contact met de wijkagent die nauw contact heeft met bewoners en weet wat er op straat gebeurt. Sommige bewoners beginnen al spullen in hun auto te leggen en praten over vertrekken uit de wijk. Je bent bang dat een NL-Alert zonder duidelijke instructies kan leiden tot een ongecontroleerde stroom mensen die zelf weggaat.</p> <p><i>Wat jij inbrengt</i> Bewoners beginnen al spullen in te pakken. Sommige mensen praten over zelf evacueren. Een NL-Alert kan ervoor zorgen dat nog meer mensen vertrekken. Zonder duidelijke instructies kan dat leiden tot chaos op straat.</p> <p><i>Jouw boodschap</i> “Als er nu een NL-Alert komt, gaan mensen massaal vertrekken. Daar zijn we nog niet klaar voor.”</p>	<p><i>Rol en perspectief</i> Je bent verantwoordelijk voor het opzetten van de opvanglocatie in de sporthal. Op dit moment is de locatie nog niet klaar: er zijn nog geen veldbedden, geen EHBO-post en er zijn nog geen vrijwilligers aanwezig. Als inwoners nu worden opgeroepen zich voor te bereiden op evacuatie, verwachten zij dat er opvang beschikbaar is.</p> <p><i>Wat jij inbrengt</i> De opvanglocatie is nog niet ingericht. Er zijn nog geen voorzieningen of personeel. Bewoners verwachten begeleiding en opvang. Dat kan op dit moment nog niet worden geleverd.</p> <p><i>Jouw boodschap</i> “Als mensen straks vertrekken, moeten we ze ergens opvangen. En dat kunnen we nu nog niet.”</p>

1.2 Zelf een scenario en stakeholderbeschrijvingen maken?

1.2.1 Kies een realistische crisissituatie met onzekerheid

Selecteer een situatie waarin:

- De feiten nog onvolledig of in ontwikkeling zijn;
- Meerdere belangen een rol spelen (bijvoorbeeld veiligheid, communicatie, bestuurlijke legitimiteit);
- Een NL-Alert logisch zou kunnen zijn, maar niet vanzelfsprekend;
- Er sprake is van een potentiële of kwetsbare doelgroep (zoals bewoners, schoolkinderen, reizigers).
- Er is sprake van (dreigend) incident met bovenregionale uitstraling.

Voorbeelden van geschikte situaties:

- Verspreiding van onbekende stofdeeltjes na een brand of storm
- Dreiging van hoog water met kans op evacuatie
- Schietincident of dreiging nabij een school of winkelcentrum
- Explosiegevaar of gaslek
- Grote storing of uitval van essentiële diensten

Zorg dat de situatie realistisch aanvoelt en aanhaakt op bestaande procedures of recente casuïstiek.

1.2.2 Bouw het scenario op in vijf elementen

Schrijf een situatieschets van maximaal 300 woorden. Deze moet duidelijk, feitelijk en actueel aanvoelen. Beschrijf:

- Tijdstip en weersomstandigheden. Schets urgentie en context.
- Wat is er gebeurd? Beschrijf de feitelijke situatie en locatie.
- Wat is nog onzeker? Benoem wat er (nog) niet bekend is of wat onderzocht wordt.
- Wat zijn mogelijke risico's voor de bevolking? Denk aan fysieke veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid, publieke orde.
- De centrale besluitvraag. Sluit af met een concrete vraag aan de beslisser, zoals:
“Zetten we nu een NL-Alert uit met de boodschap om binnen te blijven?”
Deze vraag moet tot een afweging leiden, niet tot een automatisch ‘ja’ of ‘nee’.

1.2.3 Ontwerp 4 tot 6 stakeholderbeschrijvingen

Elke stakeholderbeschrijving vertegenwoordigt een partij of persoon die invloed uitoefent op het besluitvormingsproces. Tijdens het rollenspel spelen deelnemers deze rollen en brengen zij hun perspectief actief in. Kies stakeholders die verschillende belangen vertegenwoordigen en elkaar mogelijk tegenspreken. Zo ontstaat er druk op de besluitvorming en moeten deelnemers verschillende argumenten en perspectieven afwegen. Denk hierbij aan:

- **Politiek-bestuurlijke druk**
Verantwoordelijkheid richting inwoners of bestuur
- **Operationeel-praktisch**
Uitvoerbaarheid van maatregelen in de praktijk
- **Technisch-inhoudelijk**
Onzekerheid in data of expertise
- **Juridisch**
Bevoegdheden, mandaat of aansprakelijkheid
- **Emotioneel-maatschappelijk**
Zorgen, verwachtingen of gedrag van inwoners

Voor elke stakeholderbeschrijving vermeld je:

- **Rol en perspectief**
Beschrijf kort wie de stakeholder is, welke positie deze persoon heeft in het scenario en vanuit welk belang hij of zij naar de situatie kijkt.
- **Wat jij inbrengt**
Beschrijf welke argumenten, zorgen of observaties deze stakeholder tijdens het rollenspel in het rollenspel naar voren brengt. Dit zijn de punten waarmee de stakeholder invloed probeert uit te oefenen op de besluitvorming.
- **Jouw boodschap**
Formuleer een korte, krachtige uitspraak of standpunt dat de stakeholder tijdens het rollenspel kan inbrengen. Dit helpt deelnemers om snel in hun rol te stappen en hun perspectief duidelijk te maken.

1.2.4 Laat ruimte voor handelingsverlegenheid

Zorg dat:

- Het handelingsperspectief voor de bevolking beperkt of onduidelijk is;
- Het mandaat voor besluitvorming nog niet volledig aanwezig is;
- Er mogelijk geen opvanglocaties beschikbaar zijn;
- Het risico zich beperkt tot een specifiek gebied of groep;
- Communicatie risico's met zich meebrengt (paniek, framing, regieverlies).

Een goed scenario dwingt de deelnemer tot het maken van een onderbouwde afweging, waarbij geen enkele keuze zonder consequenties is.

1.2.5 Werk de materialen uit

Maak de volgende producten:

- Scenario (1 A4): Situatieschets en besluitvraag, voor alle deelnemers zichtbaar.
- Stakeholderbeschrijvingen (A6 of A5-formaat): Printbaar en per duo of groep uit te delen. Eén stakeholder per beschrijving.
- Optioneel: reflectieformulier met vragen als:
 - Welke druk was voor jou het meest bepalend?
 - Waar twijfelde je?
 - Hoe heeft het inzetkader NL-Alert je geholpen of juist belemmerd?

Zorg voor een eenduidige vormgeving, duidelijke rolverdeling en voldoende ruimte voor debat en reflectie.